

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE

PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Marofina na Zdravniški drži (Ivan Chigov) in Kanadu \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chigov in Chigov \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; na inozemstvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cigov \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Reklami dopolnili in naročniki člankov se ne vrstijo. Reklami literarne vsebine (artikli, poezije, drame, pesmi itd.) se vrstijo po lastni izbiri in v skladu s tem, kar je priročno.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and uncollected articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vas, kar ima stik s letom

PROSVETA

1627-29 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (July 31, 1939), pomeni vsako leto, da se vsakemu naročniku, da se vam list ne ustavi.

138

Hitlerjev sovražnik št. 1

Kakor poročajo iz Osla na Norveškem, je Hitlerjeva mašina propagande začela vtepati v glavo Nemcev vero, da je Anglija največji sovražnik Nemčije. Ruski komunizem ni več sovražnik št. 1.

Ko si je megalomanijski Hitler pripravil pot do krmila Nemčije, je tulil dan in noč, da je komunistična Rusija največji sovražnik Nemčije, Evrope in civilizacije. Na ta način si je pridobil vse nacionalistične in buržujске elemente v Nemčiji, ki so se ball komunizma in ga sovražili iz bojazni za svojo privatno lastnino. Kakor Mussolinij v Italiji tako je Hitlerju v Nemčiji pomogla do zmage največ njegova histerična propaganda proti komunizmu, ko je Hitler rjovel nemškimi kapitalisti in buržujem na ušesa: "Za menoj, če hočete biti zavarovani pred komunistično kugo!"

Toda nemški kapitalisti, buržuj in nacionalisti so se strahovito opekli, ko so Hitlerju pomogli do diktatorske oblasti. Hitlerja so postavili na čelo Nemčije, ker so se bali, da jim komunizem iz Rusije odvzame kapital in osebno svobodo — danes pa komaj še diha v nacijski Nemčiji, v kateri je vse regimentirano in v kateri kapital bolj in bolj prehaja pod kontrolo države kot v Rusiji!

Hitler je strašil s komunizmom toliko časa, da je ujel nemške kapitaliste in buržuje, zdaj pa istim nemškim kapitalistom in buržujem soli z državno ekonomijo, katere se v bistvu ali jedru ne razlikuje od Stalinove državne ekonomije v Rusiji! Hitler je strašil s komunizmom toliko časa, da je ujel v svojo past voditelje katoliške in protestantske cerkve v Nemčiji, zdaj pa istim cerkvenjakom soli s svojimi diktati, ki se nič ne razlikujejo od boljševičkih diktatov v Rusiji!

Poročevalce iz Osla javlja, da je Hitlerjeva mašina zdaj prenehala bruhati srd in sovraštvo proti Stalinovemu komunizmu, namesto tega je začela bruhati srd in sovraštvo proti Angliji kot "največjemu sovražniku Nemčije, Evrope in civilizacije."

To Hitlerjevo bruhanje sovraštva zoper Anglijo ima simpatične odmeve na Japonskem, v Indiji, Arabiji, Afriki, na Irskem, v Rusiji in celo v angleškem najmočnejšem zavezniku Franciji; tudi na Francoskem ni stooštostnega prijateljstva do Anglije. Nacijski agentje v vseh teh deželah skrbijo, da se sovraštvo do Anglije poveča in napihne do skrajnosti.

Kaj je namen te najnovejše Hitlerjeve propagande sovraštva proti Angliji? Kakor je Hitler izbral prvotno propagando proti komunizmu za dosego svoje diktature v Nemčiji, tako zdaj izrablja propagando proti Angliji za dosego svetovne diktature. Hitler dobro ve, da Anglija s svojimi dominijoni in kolonijami predstavlja največjo potentno ekonomsko in vojaško moč na svetu — in ta moč mu je na poti. Zato je treba to moč uničiti z vsemi možnimi sredstvi.

Omejeni poročevalci pravi, da je Hitlerjev zunanji minister Ribbentrop nedavno rekel jugoslovanskemu regentu, knezu Pavlu, ko je bil v Berlinu: "Prej ne bo miru, dokler ne bo Anglija pred nami na kolenuh."

Meseca junija je Hitler rekel zunanjemu ministru neke baltičke države, ki se je prišel klanjat v Berlin: "Nikar ne mislite, da so napadi na Anglijo v našem tisku naša popolna kampanja. To ni še nič. Kadar začnemo s pravo in popolno kampanjo, tedaj šele bo svet vedel, da je Anglija naš sovražnik št. 1."

Tako se glas poročilo iz Osla na Norveškem. Druga vest iz skandinavskih virov se glasi, da je Hitler začel preganjati ruske cariste, ki že 20 let bivajo v Nemčiji — in sovjetskimi krogi v Rusiji je to po volji.

Pri nas ni nobene ljubezni do angleškega kapitalizma in imperializma, ki delata demokraciji sramoto doma in na tujem, ampak priznati je treba, da najslabša stran angleške civilizacije stoji visoko nad Hitlerjevim barbarskim nacizmom. Če Hitler res namerava zdrobiti Anglijo z namenom, da svet pokori svoji diktaturi — je precej široko zazijal, tako široko, da si bo raztrgal gobec. Kajti Anglija ni zadnja velesila — je tukaj še Amerika, ki ne bo zlepa in poceni dovolila, da bi blazni Hitler tudi njej diktiral.

Vse kaže, da je na Nemškem strašno dosti grmenja te mesece — nihče pa ne ve, če bo kaj in koliko bo dežja.

Glasovi iz nasebina

"Čestitke" iz Detroita

Detroit. — Spodaj podpisani čestitam br. Gardnu za prevod članka W. G. Krivitskega. Br. Garden piše, da ga je prevedel v informativne svrhe, meni se pa dozdeva, da ga je prevedel v zavajalne svrhe. Rad bi vedel, koliko čitateljev si je želelo to informativnost. Večina gotovo ne!

Naročniki in čitatelji želijo, da Prosveta piše za poduk in izobrazbo, ne pa da nam pogreva in servira tisto rusko godljo dan za dnevom. Ako vam je v Chicagu rdeča Rusija tako v železnicah, jo izkašljajte v čikaški kanal, nam pa servirajte nekaj takšnega, kar ni hipnotizirano po Stalinu. Vam bomo bolj hvaležni in tudi naročnike boste lažje obdržali. Ako ne, se lahko zgodi, da boste morali s trebuhom za kruhom. Jaz vem, da morajo zastopniki pogoltniti marsikatero pikro, ko agitirajo za list. Marsikateri me je že vprašal, če sta urednik in pomožni uradnik Prosvete na Hearstovi plačilni listi. Odgovoril sem, da ne, da to delata brezplačno in da je dolžnost socialistov pobijati komuniste in obratno, namesto da bi šli skupno v boj proti našemu sovražniku kapitalizmu.

Br. Gardna bi prosil, če je tako navdušen za prevajanje člankov, naj prevede v slovensko program American Foundation for Abundance in American Guardian. Jaz dobro vem, da bo zadovoljil 90% čitateljev Prosvete. Ako želi, mu jaz pošljem brošuro Abundance for All, iz katere lahko prevede resnično ameriški načrt, s katerim se lahko gre tudi med ameriško maso, ne da bi jim silil socializem, čeprav je eno in isto.

Lahko prevedete tudi konec Krivitskijevih člankov, če ga bo kdaj priobčil v New York Times Magazine. To sem napisal v informativne svrhe.

Joe Koric, 121.

(Gardnova pripomba: Moj odgovor je na drugem mestu.)

Zidanski poročilo

Sharon, Pa. — Še vedno prejemam mnoga pisma iz raznih nasebin. V njih me prijatelji in prijateljice pozivajo, da ne smem doma pasti lenobe in telesne bolečine poslušati, marveč naj grem ven med veseli svet, kjer ne bom imel časa misliti, kjer me kurji očesi žulijo. Prijateljice mi dajejo prijazne nasvete. Po vsem tem še vedno hrepenim.

Zadnjič sem poročal, da me je neka pobožna žena tako grdo pogledala izpod mreže, kakor bi zagledal dve sledi kislega mleka. Komaj se je jeza malo podelila, že mi je prišla na uho druga novica, da je dotični ženi neki maček vse piščance poplovil in požrl. Sedaj delajo hišne preiskave. Če ga dobijo, ga čaka gotova smrt. Nekega dne se je zopet pojavil na njenem vrtu. Ženica je poklicala na pomoč sosede, jih oborožila s krepelci in dolgimi preklami, toda muhasti maček — ali mačka — je odnesel

zdrave pete. Podpisani ji svetujem, naj za mačke vsak dan pripravi latvico mleka, pa se bodo z ženico tako sprijaznili, da bo tistega mačka prav lahko ujela, kajti mačke so na mleko navajene, ne pa na fiziološke prekle ali natiče. Če dobe mleka, bodo vse v miru pustile, vaše in naše piščance. In nastal bo hišni mir tudi pri sosedah. Nič več ne bo sovraštva.

Ali bi ne bilo bolj pametno, ako bi zavladal mir v sosesčini? Potem bi društvenim bratom in stram ne bilo več treba kukati izpod mreže, če jaz na čikne pazim. Zakaj vaša fantazija sovraži vse sosede?

Kot sem že zgoraj omenil, prejemam številne pozive in obiske na domu. Dne 16. julija so me obiskali iz Farrelia F. Mlakar, John Maček, Rudy Ločnikar in seveda tudi Franka Špeha ni manjkalo. Dolgo so me kratkočasiili in pozivali, naj grem zopet med veselo družbo, da bom še kaj napisal iz nasebin in da jim je dolg čas po mojih dopisih. Taki pozivi so tudi v vsakem pismu. No, predno bo ta dopis zagledal beli dan, mislim, da bom že med vami. Samo malo potrpljenja, ker se moje stare kosti bolj počasi premikajo. Toda bo že šlo, posebno če mi moji stari šoferji tu pa tam prikažejo na pomoč.

Čital sem od naših poročevalcev, da v Prosveti najbolj potrebujemo dopisov. Čital sem tudi v domačih vesteh in Zornikov dopis, v katerem poroča o "slovenskem dnevu" v Pittsburghu. No, v Sharonu nismo gledali tega prav nič zaostali, ker smo pri nas že pred tremi ali štirimi leti imeli sličen shod ali slovenski dan. Prišli so skupaj Slovenci, Hrvatje, Slovaki in Poljaki, mogoče trikrat več kot v Pittsburghu. Vse narodnosti so imele svoje govornike, seveda tudi dušnih pastirjev nam ni manjkalo. Tudi oni so navduševali narod na združenje. Nekaj tednov nismo drugega slišali kot to, da smo sedaj vsi slovanski narodi združeni v eni močni organizaciji.

Po nekaj tednih pa je zapihala mrzla sapa od vseh strani in slovensko združenje je zmrznilo in mirno v gospodu zasopalo. Nobenega navdušenja ni bilo več ališati. Nekaj časa so voditelji rogovili le še na slikah, toda sčasoma smo tudi te porabili tam, kamor mora tudi cesar peš. Razdeljenih in razprodanih je bilo na tisoče komunističnih letakov in brošur. Nekateri so si jih nakupili večjo množino, češ da jih bodo širili po Sharonu in navduševali Slovence za slovenski dan, ki bo sčasoma postal nekakšen spomenik, med Slovani pa bo vladalo združenje. Toda vse je izhlapelo.

No, po štirih letih so se pa okoli Pittsburgha spomnili, da je treba nekaj dolarjev izpreštati iz delovnega ljudstva. Nekateri si na ta način napolnijo žep. Vlada pa bo v Washingtonu tako ukrepala, da bo kapitalistom prav. Doživeli smo že marsikaj. Po vodi je že splavalo zavetišče, jugoslovanska republika, španska

F. C. Harrington (levo), načelnik federalne reliefne administracije, in B. Somervell, načelnik reliefne uprave v New Yorku.

vojna itd. Nekaj milijončkov čutijo še pri SNPJ. Treba je udariti še po teh in jih izčrpati. Ampak to ne gre tako lahko, ker SNPJ ima na krmilu pošte in stroge varuhe. Potem pa sta še ta prokleti Molek in pomožni urednik Garden na krmilu. Nju je treba najprej odstraniti, če ne zlepa pa zgrda, potem bo že šlo. Takšnega mneneja so nekateri dopisniki. Jaz pa dam kredit Molku, ker črta iz dopisov, kar ni za javnost, ali pa tudi v celoti vrže v uredniški kos.

Dobro se še spominjam, ko je bil ljudski glas v veljavi. Takrat je imel urednik nalogo od konvencije, da mora biti vsak dopis priobčen v Prosveti tako, kakor ga je dopisnik napisal — le slovnično popravljen. Dobro se spominjam, koliko pritožb sem dobil od naročnikov. Marsikdo mi je rekel, ako Prosveta ne bo omejila dopisov, da je ne bo več naročil. Primoran sem bil apelirati na glavni urad, naj omeji nekatere dopise. In nekateri dopisi so bili taki, da mi je neki naročnik rekel tole: "Rad čitam, če se pripravijo po časopisih, toda nekateri dopisi so tako nestranni, da niso za javnost."

In če bi v glavnem uradu ne bili upoštevali številnih pritožb, bi bili polovico naročnikov izgubili. Ker pa je glavni urad upošteval naše pritožbe in omejil dopise že pred konvencijo, je Prosveta danes najbolj upoštevan in najbolj delavski list med nami v Ameriki. Upošteva ga celo policija. Se ni dolgo, ko sta me ustavila dva policaja z avtom in me vprašala, kaj prodajam. Ko jima povem kaj in pokažem pooblastilo, sta me pustila pri miru, drugače bi bil lahko šel v "špekhamro".

Torej pozivam glavne odbornike in delegate, ki boste pri sostvovali 12. redni konvenciji v Pittsburghu, da boste čuvali naše imetje in list Prosveto, če je nekaterim povolji ali ne. Na to se ne smemo ozirati. Mene takrat mogoče ne bo več med živimi. Toda če boste upoštevali nasvete 74-letnega pastirja z bogatimi izkušnjami, bo naša jednota še dolgo let pošteno živela na zdravi podlagi. In dasi je obkoljena od vseh strani, se ona ponosno dviga iz sredine in kaže mesec za mesecem napredek, bodisi v obeh članskih oddelkih ali finančno. Tega ni mogoče niti za nič drugega kakor zato, da se ustvari čim več zgararje in združbarje na škodo Slovenske narodne podporne jednote. Vtika se tudi v posojila, ki so mu španska vas.

Frank Barbič, 53.

Dvojčka

Petelinova sinova sta dvojčka. Sele tri leta sta stara in na moč živahna. Nekega večera pride oče domov in zasliš neznanosko kričanje. Tinček ogorčen kriči: "Očka, Micka me je dvakrat okopala in mi je rekla Tonček, huhu!"

SLOVENSKA NARODNA PODPORNJA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj ne pošiljajo listu Prosveta.

Tedenski pogovor

Anton Garden

TUDI V—INFORMATIVNE SVRHE

Na drugem mestu me kritizira br. Joe Koric iz Detroita radi prevoda in objave Krivitskega članka "Zakaj so se izpovedali?" Ne vem, če ga je prečital ali ne — najbrže ne ali pa zelo površno, ker on je očitno še vedno resnično, posebno o političnem položaju v Sovjetski uniji, v katero smo mnogi dolga leta poglali toliko upanja in bili tako rekoč fanatično zaljubljeni vanjo. Zase vem, da sem bil.

Ko so na primer v začetku tega desetletja prihajali iz Rusije poročila o veliki kmaloti kot posledici nasilne kolektivizacije, te vesti enostavno smatrali za zlobno in cionarno antisovjetsko propagando. Toda danes vemo iz zanesljivih virov, da je bila resnično lakota — nekateri bivši komunisti sami priznavajo, da je tista lakota zahtevala nad tri milijone kmetskega prebivalstva, posledice pasivnega odpora proti nasilni kolektivizaciji. Poginilo je tudi milijone glav živin in drobnice. V viru, ki je Stalinovemu režimu povsem simpatičen, sem nedavno čital, da v področju konjereje Rusija šele letos prelole posledice tiste masne lakote.

Šli smo smatrali za antisovjetsko propagando tudi vesti o masnem prisilnem delu Sovjetski uniji. Toda zadnja leta so tudi ali linistični pisatelji in novinarji — Louis Fischer, Walter Duranty in drugi — priznali, da je nekatera največja dela v sovjetski Rusiji zgrajena s prisilnim, jetniškim delom. Na primer kanal, ki veže Moskvo z reko Volgo. Največja dela je bilo in ga je še v Sibiriji. Te vse vesti o tem masnem prisilnem delu smo smatrali za — antisovjetsko propagando, dasi se pozneje izkazale kot resnične.

To omenjam le zato, da pokažem, kako človek v svoji zaslepljenosti te ali druge vse nedostopen do resnice in kako je v enem ali čaju pripravljen fanatično odobravati to, kar drugemu slučaju prav tako vehementno pobija in oboja. Na primer prisilno delo v Nemčiji, katerega je Hitler kopiral od ruskih boljševikov, kakor tudi še marsikaj drugega. Toda mnenju nekaterih je pravilno le pobijanje Hitlerjevega in Mussolinijevga tiranstva in barbarizma, med tem ko se naj molči o sličnih dejanjih v Sovjetski uniji, in sicer zato, da se dosegajo v — DELAVSKI DRŽAVI!

Jože, kje je tukaj doslednost? Mar je mogoče upati, da bo delavstvo kdaj s tako takto in s tako moralo zgradilo boljši svet od kapitalističnega pekla? Kaj je razlika, ako radi tvojih IDEJ vržejo v ječo, te omežijo umore, pošljejo v konfinacijo ali na prisilno delo v Nemčiji, Italiji, Španiji ali pa v — RUSIJI? Mar je boljševiška batina bolj zlahka kot je fašistična, dasi ti prav tako razbija hrbet do kosti? Mar je zanikanje najbolj elementarnih civilnih in demokratičnih svobodskih DELAVSKIM ELEMENTOM bolj opravičljivo v Rusiji kot v Nemčiji in drugih fašističnih državah? Mar je kakšna razlika v tem, če omežimo po Stalinovi ali po Hitlerjevi tajni policiji?

Glede teh in mnogo drugih sličnih vprašanj oziroma bi MORALA biti ta razlika, da od fašistične države svobodoljubljen človek ne more pričakovati nič drugega kot BARBARSTVO, DELAVSKE države je pa delavstvo UPRAVNO CENO pričakovati, in to 20 let po revoluciji PRAVIČNOSTI, CLOVEČANSTVA in tudi čim širše DEMOKRACIJE vsaj za one, ki so NA ČELNO in tudi faktično naklonjeni SOCIALNI REVOLUCIJI.

Ako v delavskih vrstah tega ne bomo mevali, tedaj ni nobenega upanja na tisto stalno revolucijo, o kateri so sanjali in se opajali in organizirali široke delavske mase, ki liki socialistični misleci vsega sveta. Če bomo poznali in cenili te razlike, pričakovali veliko več svobode — in tudi kruha — od delavskih kot od buržvazne vlade, da ne govorim o fašistični, tedaj bodo ostale vse naše sanje in želje po boljšem, pravičnejšem svetu — kruta farza. V velikih socialnih preobratih ne bomo postali nič drugega kot lutke in igrače brezvoljnih močnih firerjev in njihov političnih masin, ki bodo nas izkoriščali in tlačili v svoje namene, kakor ni bodo že — rdeči ali beli, rjavi ali črni, znamenja po totalitarni. Z drugimi besedami: znamenja bomo le gospodarja in prišli iz dežja pod kap v pest janičarjem.

Kar se mene in sovjetskega režima tiče, prito povem, da so mi Stalinove krave in minimalne čistke odprle oči. Kot sem že večkrat omenil, se z boljševiško taktiko nisem strinjal, toda glede Rusije sem bil pripravljen marsikaj zamahati, toliko sem bil zaverovan in navdušen za njeno veliko revolucijo. Toda, ko sem (Dalje na 3. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 25. julija 1919)

Domače vesti. V Kansasu je med potjo dela naglo umrl 30-letni Frank Us iz Brownice pri Lukovcu, član SNPJ.

Delavske vesti. Delavski departament v Washingtonu je prejel prvo poročilo, da se Tom Mooney po nedolžnem nahaja v dozirni jeli.

Iz inozemstva. Ogrska sovjetska republika gre h koncu. Ogrski komunisti posušili mirje Čehoslovonom, Srbom in Rumunom.

Sovjetska Rusija. Sovjetske čete so prišle ofenzivo proti Angliem v severni Rusiji.

Slika kaže pristanek angleških vojaških letalcev na letališču v Parizu. Letalci so se udeležili proslav obletnice francoske revolucije.

Novice starega kraja

rimorja
VAJSELETNICI
ITA "ITALIA
RENTA"

...z dne 30. junija t. l. ...sledeče izbrano poročilo dvajsetletnici omenjenega: ...let je že odkar je bil ustanovljena institucija "Operazione di assistenza all'Infanzia", ki jo je ustanovila leta 1919 vojvodinja Helena, ki je še vedno njena patrona.

...institucija pre- ...Julijski krajini, na Tren- ...in v Južni Tirolski na- ...zaščito mater in otrok, ...pa se je dala na ustanov- ...otroških vrtcev, s časom ...prezela nalogo, ki ji jo je ...ministrstvo za vzgojo, ...kanjstva kmetijske šole v ...največjih vseh in večer- ...je za odrasle na deželi.

...bil dotičan spisek ...v dohodkov za leto ...ki ga je potrdil osrednji ...sej dne 21. decembra ...se ne bodo zanimali ...stavke te bilance ...raji glavne ideje in ...števila, ki se dobro ...v glavo. Te so kakor ...Vsega skupaj je "Italia ...vzdrževala leta 1937 ...otroških vrtcev, v ka- ...pohajalo 15.000 otrok, o- ...ustanov za zdravniško ...200.000 obiski na leto, ...v Južnem Tirolskem ne- ...za šivanje, nekaj okrep- ...in poškolskih ustanov s ...cienci. V petih provincah ...Krajine je bilo izdanih ...amen okoli 3 milijone lir ...in, na Južnem Tirolskem ...ena milijona, a v Zadr- ...0 lir. Vse skupaj znaša ...6 milijonov lir.

...petih provinc Julijske ...in sicer tržaške, videm- ...riške, puljske in reške ...je bilo 183 otroških ...5.000 otroki, na Tren- ...16 z 1.000 otroki, v za- ...provinci 5 s 400 otroki. ...trem milijonov lir, ki jih ...37 izdala "Italia Reden- ...petih provinc Julijske ...e, katere pokrajinski u- ...pohvalno voljen od stra- ...Cornelije Taverna, dva ...sta namenjena otro- ...vrtcem, pol milijona za ...v teh otroških vrtcih, ...0 lir je šlo za dispanzerje, ...bucane in posvetovalnice ...enke, ostalo pa za darove ...fano" in knjižnice, za rib- ...in druga okrepila sred- ...otroke, za sončne kopel, ...ve naprave, sistemacije

...stva za vse to obsežno de- ...so bila dana "Italiji Red- ...delno z ministrskimi pod- ...in delno s prispevki, ki ...ljajo odbori, ki nabirajo ...s prispevke s prireditelji- ...javami, darovi in dohod- ...rejanja zabav.

...em vreden posebne omem- ...prispevanje, ki je zveza- ...patronata, s kate- ...bor, ki plača 6.000 lir na ...ločenemu otroškemu vrt- ...pravo prevzeti otro- ...v svoje varstvo in mu ...svoje ime ali ime kake o- ...ki se jo hoče spominjati. ...ni nobene točke v pravil- ...ki naj bi to predpisovala, ..."Italia Redenta" ni uprav- ...po statutarnih normah, ...je to postala navada, kar ...vidno iz letnih poročil. ...na pr. odbor v Padovi ...je patronat nad devin- ...otroškim vrtcem, ki se za- ...ega imenuje "Asilo Citta ...ova" in plačuje letno za ...vzdrževanje 6.000 lir, ...redno pošilja.

...tako je vzoren tudi od- ...Mantova, ki pošilja 6.000 ...vzdrževanje otroškega vrt- ...ki vasi v Južnem Tirol- ...Odbor iz Torina pošilja ...lir prav tako za otroški ...na Južnem Tirolskem in ...za dispanzerij v Boznu. ...bi mogli se naprej našte-

tora Rusonija, da bi počastila njegovo ime, podelila kapital, ki znaša danes 138.700 lir in daje 6000 lir letne rente za vzdrževanje nekega otroškega vrtca na Južnem Tirolskem, ki nosi zaradi tega njegovo ime. Društvo ali odbor, ki prevzame varstvo nad vrtcem, po navadi pošilja vrtcu tudi darove za "befano". Med vsemi odbori se je najbolj izkazal odbor iz Milana zaradi svojih mnogovrstnih iniciativ in darežljivosti. Sledijo mu Firenze, Napoli in Bologna. Peto mesto na tej lestvici pa zavzema Trst. Tržaški odbor je v l. 1937 nabral okoli 14.000 lir med svojimi člani in z darovi, tu je všteti tudi 5.000 lir, ki jih je dala mestna hranilnica (Cassa di Risparmio); s tem denarjem je oskrboval direktno vrtce v Lonjerju s 6000 lirami, za "befano" pa je izdal 5000 lir kot v preteklih letih.

Predsednica odbora grfica Ana Segre Sartorio se osebno zanima vsako leto za "befano" otroškega vrtca v Sorjah, ki ga ima najrajši.

Upravljanje kmečkih šol in večernih tečajev, ki je dobilo društvo od vzgojnega ministrstva, ima posebno ravnateljstvo s sedežem v Trentu, ki ga vodi šolski inspektor Luigi Molina, neodvisno od uradov, ki upravljajo vrtce in prehrano. Nadzorstveni urad kmečkih šol in večernih tečajev za Julijsko Krajino je v Gorici, njemu stojijo na čelu didaktični ravnatelji. Italia Redenta je v l. 1937 upravljala vsega skupaj 426 kmečkih šol v najmanjših vseh, kjer ni bilo v preteklosti šole in učitelja in kjer samo en učitelj poučava otroke obeh spolov od prvega do petega razreda. V teh šolah je bilo 12.000 učencev, od katerih je 9.500 izdelalo razred. V teh šolah prejemajo otroci zastojni tudi knjige, zvezke, pere, svinčnike in obtežujejo državni budžet za 3.200.000 lir, ki niso vpisane v stroške "Italije Redente".

Večnih tečajev za odrasle, ki jih je vodila "Italia Redenta" na račun države, je bilo 816 z 18.000 vpisanih in 13.000 osposobljenih, za kar je bilo potrošeno 825.000 lir, torej nekaj več kakor tisoč lir za vsak tečaj.

Tako znašajo stroški te uprave po naročilu države preko 4.000.000 lir. Letos je "Italia Redenta" prepustila državni instituciji materinstvo in deco vse higienično-sanitarne institucije, vrtčev, posvetovalnice za dojenčke in otroke v Skednju, Tržicu, Gorici, Idriji in Klani ter je tako koncentrirala vse svoje delovanje na vzgojo, ki bo še znatno povečana in to na podlagi novega zakona, ki predpisuje obvezno pohajanje otroških vrtcev vsem otrokom od 4. do 6. let.

V Trstu nameravajo postaviti še eno radiopostajo

Tržačani so precej nezadovoljni s svojo postajo. Pravijo, da jim je potrebna še ena postaja, da bi ujeli vsaj še en držav-

ni radijski program. (Vse oddaje italijanskih radijskih postaj so razdeljene v tri programe, ki jih oddajajo določene postaje). Zaradi položaja Trsta so vezani samo na svojo postajo, medtem ko druga italijanska mesta stoji v območju več postaj. Tržačani so torej prikrajšani v tem oziru. Da jim napravi še eno postajo, bi bilo pravilno in umestno, tako zatrjujejo, ker je Trst v primeri z njegovim prebivalstvom prvi po številu naročnikov. Poleg tega ima Trst nesrečno pozicijo, ker se skoro vse postaje slabo slišijo in je v tako imenovanem gluhem območju. Zaradi tega bi bila potrebna še ena lokalna postaja za 1 kw, ki ne bi mnogo stala.

Pripomniti bi morali nekaj k temu tudi mi z naše strani. Medtem ko se vse države vedno bolj "oborožujejo" z velikimi in močnimi postajami, je pri nas zelo slabo v tem oziru. Če pogledamo Slovenijo, vidimo, da je kar preplevaljena s tujimi valovi, a Ljubljana je kar mikroskopično majhna napram tujim postajam velikankam. Med tem ko Nemci, Italijani in drugi države vsakega svojega človeka v domovini in izven nje s pomočjo propagande in še posebej z radijem trdno privržanega na domačo zemljo, se mi v tem oziru ne bi baš mogli pohvaliti. Ali bomo kdaj dosegli to, da vsaj z radijem trdno privremo naše odtrgane dele, našega človeka izven državnih meja na domačo zemljo? Ljubljana ima dobro pozicijo, a je zelo slaba v primeri s tujimi postajami, da bi izžarevala toliko električne energije in toliko malo slovenske besede, da bi povežala vse Slovence doma, a kaj se le izven meje. Zatorej je nujno potrebno delo tudi na tem področju, da še pravočasno prehitimo tujce, da rešimo našega človeka izpod vpliva tuje in potujočevalne propagande.

Zločin iz Košane delno pojasnjen

Dne 17. junija so našli v potoku pri Suhorju blizu Košane truplo moškega. Pozneje so ugotovili, da je Pregarc Josip iz Doline. Njegovo smrt so sedaj popolnoma razjasnili in gre pri tem samo za nesrečo. Pregarc se je sodne noči vračal domov precej pijan in je v temi padel v potok in se tako utopil. Istega dne so odkrili delavci na polju v Košani, ko so kopali, že skoro razpadlo truplo žene. Pozneje so ugotovili, da je truplo 50-letne Ivane Horvatove, vdove po železničarju. O njej niso ničesar vedeli od 23. februarja, ko je odšla iz Košane v Vreme po penzijo. L. 1936 so jo okradli in ji odnesli 10.000 lir. Niso ji pa mogli odnesti še 10.000 lir, ki jih je imela prilaite pod kiko. Z ozirom na to je bila največja možnost predvidevati, da se je moral zgoditi zločin z namenom, da jo okrađejo. Sele sedaj so karabinjerji in tajni agenti iz Postojne ugotovili, da je bila Horvatova res ubita ali ne zaradi denarja, temveč iz maščevanja in to v sled sovražstva, ki si ga je nakopala zaradi nekega dejanja. Oblasti o tem molčijo in držijo vso stvar tajno. Horvatova je bila znana po beraškem izgledu, čeprav je veljala za bogato. Ubiti so jo baje nameravali že mnogo preje.

Zopet dve zadrugi v likvidaciji
Z dekretom vodje fašizma in načelnika vlade od 11. maja 1939 je bilo kmetaki posojilnici v Grožnjanu v Istri preklicano pooblastilo za izvrševanje kreditnih poslov in je bilo uvedeno izredno likvidacijsko postopanje. Za likvidacijskega komisarja je bil postavljen neki Guido Borsari, za člane nadzornega odbora pa so bili imenovani Francesco Balestrieri, Ezio Calcina in Francesco Ratassa. S poznejšo odredbo je bil Ratassa izbran za načelnika.

Z dekretom od 6. junija 1939 je doletela enaka usoda Kmetaki posojilnica v Libušinji na Gorickem. Za komisarja je imenovan neki cav. Faffaello Cirenei, za člane nadzornega odbora pa Cesare Bader, Antonio Saltini in dr. Mario Palitti.

V drugi polovici maja je odložil Mario Fonda svojo funkcijo kot član nadzorstva Kmetaki posojilnice v Skednju pri Trstu, ki je že del časa v likvidaciji. Na njegovo mesto je bil imenovan dr. Gino Palutan.

INDUSTRIJA SE SELI IZ TRSTA

"Piccolo" je prinesel razburljivo vest, da nameravajo prenesti sedež labinske premožne družbe "Arso", ki je sedaj v Trstu, v staro Italijo. List sicer ne pove za enkrat kam. Sedež družbe nameravajo razdeliti in samo nekaj pustiti v Trstu in temu so Tržačani odločno nasprotni. List piše, da prisotnost družva v Trstu ni samo v uradih, ampak tudi v iniciativah, ki jih je dalo mesto za izkoriščanje premožnosti, še predno se je pričela stvariti bitka. Vse to ustvarja kompleks vplivov v dobroti tržaškemu gospodarstvu. Moralno ni prav, da se na ta način slabi tržaška industrija. Težko se je sprijazniti s tem, piše list, da hočejo družbo prenesti drugam.

Po nekaj dneh je "Piccolo" zopet prinesel članek na vidnem mestu z naslovom "Nepotrebnosti, ki jih je treba odstraniti", v katerem se ponovno zgraža nad namerami nekaterih krogov, ki silijo, da se razne industrije izselijo iz mesta v staro Italijo. Slučaj z družbo "Arso" ni osamljen. Kako je to zelo nevesel Tržačanom, ki so si zadnja leta prizadevali, da nadomestijo izgube v trgovini z industrializacijo mesta, si moremo lahko predstavljati. Naj se samo spomnimo njihovih naporov pri vladi in ministrskem predsedniku samem za pomoč tržaškemu mestu. List pravi med drugim, da niso to neveselci glasovi, ki jih spuščajo tisti, ki obkokujejo preteklost in se radi plašijo ob sedanjem težkem političnem položaju, saj je vendar treba moško priznati, da je položaj Trsta odvisen kakor druga taka mesta od sedanjega političnega napetosti. Zaradi tega si dovolimo, nadaljuje "Piccolo", vztrajati na nepotrebnosti in škodi nekaterih selitev industrije, ki niso utemeljene ali pa zelo slabe. Problem "Arse" je bolj upravnjskega kakor industrijskega značaja, toda problem na pr. tovarne olja Luzzati in Istrske družbe cementa, ki naj bi se preselile v Genovo oz. Casale Monferrato, je bolj industrijskega pomena kakor pa upravnijskega. Ne razumemo kako Marghera (beneška luka op.

Kitajka ob razvalinah svoje hiše v Čangtaju. Čez 500 civilistov je bilo ubitih, ko so Japonci napadli to mesto z bombami.

ur.), Milano, Genova uspevajo v privlačenju industrije, Trst pa, ki je živo in moderno mesto, ki ima strojne naprave, ki niso manjše od drugih luk in celo v nekem pogledu večje, ki je upravičeno smatran za eno najprikupnejših mest Italije, ki ima pečat modernosti, lahko rečemo v vsakem ogli, mora delovati kot magnet z odbijalno silo. Nekatere industrije so bile pod vplivom židovskega kapitala. Sedaj je ta kapital odšel. Ali je prav, da se tudi odselijo industrije ali pa da se jih transformira, da zgube skupnost in osebnost? Trdno verujemo, da ne. Moč Trsta ni samo gospodarska nujnost, temveč političen problem, ki mora biti razumljiv samo na fašistični podlagi, tako končuje list.

Velika električna centrala v Doblarju v obratu

Tolmin, julija 1939.—Konec junija je pričela delovati ena izmed treh turbin velike podzemne električne centrale v Doblarju. Centrala v Plaveh bo tudi kmalu zgrajena. Za to prvo centralo so morali napraviti velik jezik, ki sega do železniške proge, katero so morali zaščititi z obrambnim zidom, če bi voda izredno narasla. Jezero se sedaj razteza proti sv. Luciji in naprej po širši strugi Soče. Iz vode gledajo sedaj drevesa, ki pridejo, da je bila struga nižje. V predzgodovinski dobi je bilo na sedanjem mestu jezero, ki se je raztezalo do Kobariča in naprej. Voda si je potem napravila prehod pri Sv. Luciji in jezero je takoj izgubilo. Jez je napravljen na mestu prehoda in je predzgodovinsko jezero na ta način delno restavrirano. Avtarhična bitka je gospodovala tudi pri tej graditvi, ker se povsod vidi, da so inženirji nadomestili beton in kamen, kjer so le mogli, da bi prihranili čimveč železa. Celotri samih turbinah so deli iz železobetona. Povsod v notranjosti elektrarne so številni Mussolinijevi napisli. Ostali dve turbini so postavili v pogon v začetku julija.

Za 13.700 lir 1 leto in 9 mesecev zapora

Trst, julija 1939.—Pred enim letom si je Georgija Bracca izposodila od Ane Smrekarjeve 13.700 lir. Pregovorila je je pod pretvezo, da bo njen mož napravil dober "kšeft" z usanjem, ki ga bo kupil v Jugoslaviji. Smrekarjeva se je na ta način vdala v dobri veri, da bo tudi sama precej doležna pri dobičku. Toda zelo se je začudila, ko ji je Bracca v solzah prišla povedat, da je nekaj mesecev, da je vse izgubljeno in da je njen mož kupil kokain mesto usnja in da so mu ga sekvestrirali, kar pa ni bilo res. Zadeva je prišla pred sodišče, ki je Bracovo obsodilo na 1 leto in 9 mesecev zapora.

Štetje tujcev in beguncev v Franciji

Pariz, 24. jul.—Francija, kjer se nahaja okrog 150.000 španskih beguncev vojaške starosti in veliko število Čehov, Italijanov in Nemcev, je odredila cenzo s namenom, da vse te politične v armado. Vsi tujci v starosti od 20 do 48 let, ki nimajo domovine ali pa so politični begunci, se bodo morali zgledati pri avtoritetah v prihodnjih dveh tednih.

Ali ste naročili na dnevni "Prosveto"? Podpišite svoj list!

Tedenski pogovor

(Nadaljevanje s 2. strani.)

revolucija prične požirati lastne oči, med njimi tudi velike množice, ki so od mladih let živeli jezanjo in širili revoluto med tlačeni in brezpravnimi masami, je za vsakega iskrenega in inteligentnega revolucionarja čas, da jo prične kritično motriti. Ko so avgusta leta 1936 prihajale vesti o prvi moskovski obravnavi proti Kamenev-Zinovjevi skupini, sem strmel, kot milijoni drugih. Vpraševal sem se, ali je kaj takega mogoče, kot so izpovedovali ti, še večerajnji boljševiški polbožgi. Ako so njih izpovedi resnične, kakšna mora biti sovjetska Rusija in kako globoko gnilo komunistično gibanje, ako vzgraja take gade na vodilnih mestih? Nekaj mesecev pozneje je prišla druga, slična obravnava, v kateri so se oboženci še bolj samoočitovali, bicalni in priznavali vsakovrstne zločine.

Nobena reč me v življenju še ni toliko pretresla kot te obravnave. O Zinovjevu sem vedel, da je brutalen, egoist in sposoben tudi zločina — nad mednarodnim delavstvom jih je uganjal dolga leta. Mogoče jih je Stalin res zasledil pri izpovednih lopovstvih? Sem si mislil in obenem čital vse, kar mi je o teh obravnavah prišlo pod roke.

Socialistična stranka je kmalu izdala večjo brošuro The Great Moscow Trials, katere mi je odprla oči. V nji je avtor mojstersto razčlenil ves zapleten obravnav, pokazal na grozljive kontradikcije, na trditve, ki niso slonele na nikakršni evidenci, kakršna je na primer potrebna na vaškem sodišču, ki je vredno svojega imena. Čital sem več drugih kritičnih analiz teh obravnav, tudi Adlerjevo brošuro The Moscow Witch Trials, ki se nanaša na silene obravnave proti menjševikom in socialističnim revolucionarjem iz leta 1931—žrtve so bile poslone v Sibirijo, ne ustreljene.

In kmalu je minil ves dvom. Sprevidel sem, da je Stalinov režim inseciral najpodlejšje "obrnave", kakršnih svet do danes še ni videl. V gorostanosti prekašajo celo "coprnike" obravnave iz srednjega veka. Ameriški vladajoči razred je mojster v omreževanju velikih in malih delavskih boriteljev. Mooneyjeva afera je vsem znana, prav tako Sacco in Vanzettija, dveh preprostih italijanskih delavcev. Toda Stalinov režim je v podlosti, kriminalnosti in nemoralnosti v teh moskovskih procesih daleč prekosil celo ta dva najostudnejša slučaja ameriške razredne justice.

In ta dva slučaja — Mooneyjevega in Sacco-Vanzettijevega — je obojaki vsak resnično ljuben in svobodoljuben American, kakor tudi delavstvo v zunanjih deželah. Mooney se ima v veliki meri zahvaliti ruskemu delavstvu, da ni bil eksekutiran leta 1917. Na dan justifikacije Saccu in Vanzettija se je človeku zdelo, kot da je deželo zagrnili velikanski črni oblak, kot da se je nad svetom zgodila neprimer-na krivica, ki ne bo nikdar opravana.

Vse te in podobne slučaje smo lahko obožali in o njih obirno pisali. Toda o moskovskih procesih, stokrat bolj pomembnih za ves svetovni proletarijat in stokrat bolj lopovskih od katerikoli procesov v moderni zgo-

govini — o vsem tem pa naj molčimo! Mar je krivica, velika krivica lepša, ako se zgodi v sovjetaki Rusiji kakor pa na primer v Ameriki, Nemčiji ali kjerkoli drugje? Mar je v interesu delavkega razreda ali Rusije, ako se zakrivajo lopovščine v lastnih vrstah? Mar se s takim prikrivanjem ne dajejo povodi za nove lopovščine tistim, ki so jih pripravili delati?

Yes, Jože, Krivitskijev članek sem prevedel v informativne in ne v zavajalne svrhe. Mogoče bom še kakšnega, na primer o lopovstvih, ki so jih uganjali komunisti in ruska tajna policija v nesrečni Španiji med lojalisti, kjer imajo na vesti marsiakahen umor najboljših lojalistov, med njimi tudi tujezemskih komunistov, ki niso odobravalij početja in terorja Stalinove tajne policije. Imena? Tudi ta bodo prišla na vrsto. Kot pravi Arakustain, Caballerov pristajal bivši poslanik španske republike v Berlinu in Parizu, so komunisti z Moskvo vred največ odgovorni za poraz lojalistov v Španiji.

Toda o vsem tem naj molčimo, kakor da nas ne zanima in kot da se ne tiče svetovnega delavstva! Stalinistom pa naj damo pristo pot, da lahko nemoteno zastupljajo in zavajajo naše delavstvo s svojo skrajno oportunistično in s strupom nasičeno propagando. Jože Kersic je mogoče na vse to pripravil in največjim zavajalcem delavstva mogoče še pomagati, dasi nehoti in nenamena. Toda val nismo Korsiči. In če bo radi tega treba iti s trebuhom za kruhom—nič zato, saj sem to vajen že od mladih let. Človek si ne želi kakšnega boja, toda kadar gre za načela in njih protituiranje v interesu kakšnega brutalnega totalitarnega režima, kadar je boj med pravico in krivico, med resnico in lažjo, mora nekdo stati na braniku idej, v katero veruje in o katerih je prepričan, da so pravilne, dasi so lahko skrajno nepopularne.

Kar se tiče Ameringerjevega načrta za "abundance for all", mi je znan. Nimam nič prot njemu, ker je dobra propaganda proti kapitalizmu. O načrtu samem pa sem uverjen, da tudi Oscar resno ne misli, da lahko služi kot program v prehodni dobi. Z drugo besedo: Ameringerjev načrt je le Townsendov plan na drugem polju—skrajno utopičen in v osnovnih idejah mogoče izvedljiv le v visoko razviti socialistični družbi, v katero pa človeštvo ne bo prišlo s enim samim velikim skokom.

Katoliški nadškof izgnan iz stanovanja

Salzburg, Nemčija, 24. jul.—Nadškof Sigismund Waitz, katerega so nacistične avtoritete nedavno izgnale iz njegove palače, je bil obveščen, da mora zapustiti svoje novo stanovanje. Odkar je bil izgnan iz palače, je Waitz bival v hiši poleg samotana, v katerem stanujejo benediktanci. Palačo so nacisti sprejeli v glavni stan Hitlerjeve garde. Pred nekaj tedni so nacisti zasegli tudi kapucinski samostan in posestva pri Salzburgu.

Ali ste naročili "Prosveto" ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovini? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojemu in domovini. Zato naročite "Prosveto"!

Delegatje na konvenciji Splošne mornarske unije (CIO) v New Orleansu, La.

ROMAN TREH SRC

JACK LONDON

— Ljubila! Pretekli čas tega glagola je zvel tako čudno, da je zadržala. Tudi Torres je zadržal — in njegove nade so se dvignile na krilih bogate fantazije. Bila je malone že njegova, Torresova. Saj je sama priznala, da je Henryja ljubila in da ga torej ne ljubi več. Ljubila ga je, toda zdaj je te ljubezni konec. Kot rahločutna in plemenita mladenka seveda ni mogla priznati, da ljubi njega, dokler oni drugi še živi. Kako fina in lepa poteza v njenem značaju! Torres je bil ponosen na lastno rahločutnost, ki je vse opazila, in šel si je v čast, da je pravilno uganil njene intimne misli. In tako je sklenil napeti vse sile, da tekme ne uide smrti. Bilo je jasno: če hoče osvojiti Leoncio, mora Henry Morgan brezpogojno umreti.

— Ne govoriva več o tem ... zdaj — je dejal, stisnil njeno roko in vstal.

Odgovorila je s tem, da mu je hvaležno stisnila roko. Tudi ona je vstala.

— Pojdiva! — je dejala. Pridruživa se ostalim, ki kujejo zdaj načrt, kako rešiti Henryja Morgana.

Ko sta prišla na trg, je pogovor utihnil, kakor da Torresu nihče ne zaupa.

— Ali ste si že kaj izmislili? — je vprašala Leoncio.

Stari Enrico je zmajal z glavo. Mož je bil kljub svoji starosti zdrav, krepak in živah, kakor njegovi sinovi.

— Če dovolite, vam predložim načrt — je spregovoril Torres, pa je opazil srditi pogled najstarejšega Enricovega sina Aleksandra in zato je umolknil.

Na stezi onkraj trga sta se pojavila dva razcapana dečka. Sodeč po postavah, sta bila stara komaj deset let, toda na obrazih se jima je poznalo, da sta starejša. Imela sta samo eno obleko, ki sta si jo pravično razdelila — eden je dobil srajco, drugi pa hlače. Toda kakšno srajco in kakšne hlače! Hlače, ki so bile narejene nekoč za odraslega moškega, je imel deček privezan s suhim trstjem okrog vratu, da bi jih spotoma ne izgubil. Roke so mu gledale iz lukenj, kjer so bili nekoč žepi. Za drugim se je pa vlekla široka srajca, kakor neka fantastična vlečka.

— Poberita se k vragu! — je zakričal Aleksandro in ju podil proč. Toda deček v hlačah je dvignil kamen, ki ga je prinesel na nepokriti glavi in potegnil izpod njega akrito pismo. Aleksandro se je naglil čez ograjo, vzel pismo, prečital naslov in ga izročil Leonciu, dočim sta začela dečka prositi nagrade. Francis jima je vrnil nekaj drobiža, nakar sta takoj izginila.

Bilo je Henryjevo pismo in Leoncio ga je naglo prečitala. Pravzaprav ni bilo poslovnega pisma, zakaj napisal ga je mož, ki je bil trdno prepričan, da se ima zahvaliti samo slučajnemu naključju, če bo res obešen. Ker pa možnost takega naključja ni bila izključena, je smatral Henry za svojo dolžnost, da se poslovi in priporoči Leonciu Francisu, ki je že zato vreden njene ljubezni, ker je čudovito podoben Henryju.

Prvi hip je hotela Leoncio pokazati pismo tudi drugim, toda odstavček o Francisu je bil pisan tako intimno, da si je premislila.

— Henry mi piše, — je dejala in skrla pismo za steznik. — Nič posebnega ne piše. Očividno niti najmanj ne dvomi, da se mu rešitev posreči ...

— Storit ćemo vse, da se mu posreči! — je izjavil Francis samozavestno.

Leoncio se mu je hvaležno nasmehnila in se ozrla vprašujoče na Torresa, rekoč:

— O nekem načrtu ste govorili, senor Torres, kajne?

Torres se je nasmehnil, zavihal brke in se potuhnil, kakor da je nedolžno jagnje, ne pa krvoločna zver, ki komaj čaka, da skoči na svojo žrtev.

— Samo ena pot je, anglo-saška pot, ki jo hodijo yanjkiji in ta pot vodi naravnost k cilju. Najbolj značilno za to pot je, da vodi naravnost k cilju. Poslušajte torej moj nasvet! Pojdimo in osvobodimo Henryja iz ječe enostavno z brahijalno silo, kakor bi storili Američani. To je edini trik, ki ga gospodje v San Antoniu ne pričakujejo. Torej se nam morda posreči. V pristanišču lahko najamemo dovolj capinov in potepuhov, ki so tako srečni, da jih oblasti še niso prijele in obesile. Z njihovo pomočjo navalimo na jetnišnico in osvobodimo Henryja. Najemite jih, dobro jim plačajte,

toda ne dajte jim denarja vnaprej — in stvar bo v redu!

Leoncio je naglo prikimala z glavo v znak, da se strinja s tem načrtom. Oči starega Enrica so se zaiskrile, nosnice so se mu napele, kakor da že voha smodnik. Takoj za njim so stisnili pesti tudi njegovi sinovi. In vsi so se obrnili na Francisu, češ, naj pove, kaj misli o tem načrtu. Francis je takoj odkimal z glavo in Leoncio je nehote razočarano vzkliknila.

— Ta pot je brezupna — je dejal mladi Morgan. Čemu naj bi vsi tvegali svoje glave pri takem blaznem poizkusu, ki je že vnaprej obsojen na neuspeh?

Po teh besedah je stopil k ograji in se postavil med Torresa in rodbino Solano. Tisti hip je dal Enricu in njegovim sinovom z očmi znak, naj bodo previdni.

— Henryjev položaj je brezupen. Prav zdi se mi, da je njegova pesem končana ... je nadaljeval zamišljeno.

— Mar hočete reči, da mi ne zaupate? — je vzkliknil Torres srdito.

— Kaj pa mislite? Nikakor ne! Kako morete tako slabo soditi o svojih prijateljih? — je ugovarjal Francis.

Toda Torres se ni dal potolažiti.

— Vi bi me radi — vi, tujec, s katerim sem se komaj seznanil — bi me radi spodili s posvetovanjem rodbine Solano, mojih starih in najboljših prijateljev?

Stari Enrico je opazil, da Leoncio kar besni od jeze na Francisu in zato ji je namignil, naj ne vzame njegove izjave resno. Nato se je obrnil k Torresu in spregovoril prijazno:

— Ni takega posvetovanja v rodbini Solano, ki bi se ga ne mogel udeležiti tudi senor Torres. Vi ste res najboljši prijatelj naše rodbine. Z vašim pokojnim očetom sva si bila tovariša, malone brata. Toda s tem — dovolite starčku izraziti osebno mnenje — nikakor ni rečeno, da senor Morgan nima prav, ko trdi, da je vaš načrt brezupen. Navaditi na jetnišnico in rešiti Henryja z brutalno silo je res blaznost. Kar pogledajte, kako debele so stene. Te stene lahko kljubujejo napadalcem več tednov. In vendar moram priznati, da je malo manjkalo, da me ni izkušnja premagala, ko ste prvič omenili svoj načrt. Zdjaj pa poslušajte: Ko sem se še kot mladenič udeležil vojne proti Indijancem v Kordillerah, se je nam pripetil sličen slučaj. Sedimo tu na tratu in povem vam, kakor se je to zgodilo ...

Toda Torres, ki je imel nujne opravke, ni hotel čakati. Prijazno je segel vsem prisotnim v roko, opravičil se je Francisu, skočil na vranca, ki se je ves lesketal v srebrni opremi in odhitel nazaj v San Antonio. Poleg drugih nujnih opravkov je moral Torres odgovoriti na brzojavko, ki jo je dobil iz New Yorka. Pisarna Thomasa Regana na Wall Streetu je imela namreč z njim stalno brzojavno zvezo. Ker je imel od panamske vlade v San Antoniu zaupno dovoljenje, da sme rabiti v svoje vrhve radio-postajo, je lahko pošiljal poročila na brzojavno postajo v Vera Cruzu. Torres pa ni bil z Reganom v zvezi samo zaradi dobička. Nasprotno, tajna zveza z Reganom je bila v popolnem skladu s Torresovimi načrti glede Leoncio in obeh Morganov.

— Kaj pa imate proti senoru Torresu, da ste odklonili njegov načrt, njega samega pa ujezili? — je vprašala Leoncio, ko je Torres zapustil trg pred hacijendo.

— Nič — je odgovoril Francis — razun da ga ne potrebujemo in da mi mož nič kaj preveč ne ugaia. Torres je tepec, ki lahko pokvari še tako imeniten načrt. Spomnite se, kako se je vjel s svojim pričevanjem povodom moje obravnave. Morda mu pa celo ne smemo zaupati. Sam ne vem, kako in kaj je s tem človekom. Pa naj bo že karkoli, eno je gotovo, da namreč nima zmisla zaupati mu, če ga ne potrebujemo. Kar se pa tiče njegovega načrta, moram priznati, da mi ugaia. Odkladi mo naravnost v jetnišnico in osvobodimo Henryja, če ste vsi za to. Seveda ni treba razbobotati po vsem svetu, kakšno so naši načrti. In čemu bi nam bila tolpa razbojnikov in pristaniških postopcev? Če sami ne moremo rešiti Henryja, se bo treba pač sprijazniti z mislijo, da mu za tegnejo jutri vrv okrog vratu.

— Okrog jetnišnice hodi običajno najmanj deset stražnikov — je ugovarjal osemnajsetletni Ricardo, najmlajši brat Leoncio.

(Dolje prihodnjč.)

bi zavozil, če bi se poročil s svojo prijateljico.

Ko da bi bilo popolnoma naravno, da se ljubezen žrtvuje ambicijam! Paul je želel, da Susetta ne bi bil nikoli ljubil, da bi se je osvobodil, a ljubil jo je in je bil srečen.

Susetta je Paula ljubila bolj razumno. Bila je pošteno in stvarno dekle. Vse v njenem življenju in njenem srcu je bilo urejeno. Paul je vselej pretiraval, zato ni bil nikoli utešen.

Susetta je vedela, da se ne bo nikoli z njo poročil. Nepristano si je dopovedovala, Paul bi pa rajši videl, da bi obupavala. Bila je zadovoljna, da ji je bil pri-

atelj. Čutil je, da bi jokala, če bi jo zapustil, a vedela je, da jo bo. Ni bila zmerom istega mnenja o tem, prav tako kakor vselej enako ne mislimo o smrti, pa čeprav vemo, da bomo morali umreti.

Bila sta srečna, kadar sta bila skupaj. Paul bolj kakor Susetta, pa čeprav je vselej občutil neko neugodje.

Tistega večera, ko je ona odšla z domačimi, je Paul šel sam ven. Dobil je prijatelje, z njimi igral biljard in se kmalu vrnil domov, saj se je mesec že nagibal h koncu in ni imel več dosti denarja v žepu.

Njegova mati je bila dobra ženska. Včasih je šel k njej na kosilo ali večerjo, da bi pa od nje dobil denar, ni smel niti misliti. S tistim pa, kar je zaslužil, ni mogel razvajati Susette, kakor si je želel.

Na dnu duše mu je bilo najbolj žal, ker ni imel majhnega avtomobila, da bi se s Susetto vsak teden odpeljal na izlet in mu ne bi bilo treba skrbeti za stroške.

Mislil je na to, kadarkoli je bil sam, posebno zvečer, preden je zaspal.

Drugo jutro mu je služkinja prinesla zajtrk in časopis, ki ga je nebrzično razgrnil. Šele ko je zagledal seznam dobitkov, se je spomnil, da je prejšnji dan kupil srečko za Susetto. Vstal je, da bi poiskal srečko v listnici in pogledal številko. Potlej je spet legel in z očmi preletel seznam ter grizel pecivo. Na lepem je poskočil. Desetkrat je prebral tistih šest števil na srečki in jih primejal s številkami v časopisu, boječ se, da je pomota. Srečka je bila izrečana. Susetta bo dobila sto tisoč frankov. Na moč se je razveselil.

— Ubogo dekle, kako bo vesela!

Takoj nato je pa pomislil.

Kaj bo počela s tem denarjem? Njeni domači ji ga bodo kmalu zapravili. Oče pije, mati pa igra na dirkah. Sama je to povedala. Denarja ne bo dolgo imela.

Vstal je živigaje in med britjem premišljeval:

Sto tisoč frankov! Ravno toliko potrebujem, da bom v miru živel. Susetta jih bo prav tako užila ko jaz. Predvsem bom kupil avtomobil in vsako nedeljo se bova odpeljala na izlet. Susetta obžuje morje, peljal bom v Dieppe in Deauville. Želela je srebrno lisico in dobila jo bo. Naposled, kaj pa hočem? Srečka je moja. Če bi snoči prišla, bi ji jo dal, ker je ni bilo ...

Res jo ljubim, a stotisoč frankov je le čedna vsotica! Nobe-nega razloga ni, da dam sto tisoč frankov Susetti. Vsi bi se mi smejali, če bi to napravil.

Srečko je spravil nazaj v listnico. Bil je eden tistih ljudi, ki ne čutijo potrebe po izpovedi in ki se zlepa ne izdajo. V minist-rstvu so se pogovarjali o žrebanju. Neki tovariš je dobil tisoč frankov.

— To je treba praznovati, — je dejal Paul smeje se.

In res jih je tovariš vse povabil v neko kavarno v bližini ministristva.

Kakor navadno, ga je tudi ti-sti dan po kosilu Susetta pokli-cala po telefonu.

— Ali je bila moja srečka na loteriji izgubljena? — je vprašala med razgovorom.

— Niti sto frankov, ubožica. — Prasnila je v smeh.

— Ti si kriv, ker me preveč ljubiš. Na svidenje zvečer!

Paul tisti večer ni občutil nikakršnega zadovoljstva, da se bo lahko sestal s svojo prijateljico. Spet je občutil neko neugodje, ki si ga niti sam sebi ni znal pojasniti. Bal se je, da ne bi prišla na to, kako grdo jo je opeharil. Odkar ji je zatajil do-bitek, ga je neprestano vest pe-kla.

Susetta je šele čez nekaj dni opazila njegovo spremembo in ga vprašala:

— Kaj ti je? Ali imaš skrbi?

— Nič, kaj neki naj bi bilo? — Denar je dvignil v neki banki. V začetku je mislil, da bo rekel Susetti:

— Veselo novico imam. Od ma-tere sem dobil denar za avto. — Naposled je sklenil, da poča-ka, ker se razburjenje po žreba-nju še ni poleglo in Susetta bi utegnula zasumiti. Vendar mu ni ničesar rekla, tako naravno se ji je zdelo, da ni ničesar do-bila.

Tudi za lisico bo nekoliko počakal, potlej ji bo pa rekel, da je prihranil pri avtomobilu ali kaj podobnega.

Neprijetnega občutka se pa ni otreseel, kakor je upal. Niti najmanjšega zadovoljstva ni občutil, kadar se je sestal s Su-setto. Ona pa ni mogla razumeti te nenadne spremembe.

— Kaj ti je? Nič več me ne ljubiš!

— Kako da te ne bi, dragica! — — To praviš kakor 'amen' po očenašu. Ali sem se ti zamerila? —

— Ne. — To je trajalo tako dolgo, dok-ler lepega dne ni zaloputnila vrat in odšla od njegovega sta-novanja.

— Dovolj mi je tega! Tako me gledaš, ko da bi koga ubila. Če misliš kuhati jezo, jo kuhaj brez mene. —

Ni je zadrževal. Čakala je pisma ali telefon-skega poziva. Ničesar ni doča-kala. Preveč je bila ponosna, da bi se prva uklonila. Niti jokala ni dosti.

Paul ni kupil avtomobila. O-ženil se je. Oženil se je z eno ti-stih deklet, ki mu jo je namenila mati. Sorodniki so govorili: — Kako pameten mladenič! Do tridesetega leta si je prihranil že sto tisoč frankov! —

Zgodba knjigovodje Petra

J. Musard

Nekoč je živel reven knjigovodja, ki je dvajset let delal v tovarni sukanca v Strassbourgu. Mož je bil bolan na pljučih.

Ko je postalo njegovo stanje kritično in je ležal na smrtni postelji, ga je obiskal tovarniški zdravnik.

Knjigovodja Peter ni bil vodja knjigovodstva, temveč prav navaden, mali knjigovodja. Ga-rnal je kot konj. Iz leta v leto je vpisoval številke, katerih smisla ni razumel. Vedel je samo to, da imajo te številke neki pomen pri kupičenju premoženja njegovega gospodarja.

Tovarniški pravdnik je pri ko-silu pripovedoval svojim prijate-ljem in kolegom o obisku pri umirajočem. Da bi rešili človeka, je menil doktor, bi ga morali poslati v Švico, v gore. Gorski zrak bi delal čudeže, kajti bolni-ku primanjkuje samo dobrega, svežega zraka. Dvajset let je stanoval v sobici, katere edino okno gleda na temno dvorišče stanovanjske kasarne. Spodaj na dvorišču je bila pralnica in para in duh po milu se je vsak dan dvigal kakor iz kakega rova. Take hiše bi morali podreti, je dejal zdravnik. Za to bi moral biti denar. Ako je bolnik odprl okno, sta para in smrad udarila v sobo. To ga je udušilo.

Ker ni bilo "sredstev", da bi pomagali bolniku, je kmalu umrl. Delal je pač, dokler se je mogel vlačiti okrog. Zapustil je vdovo z dvema otrokoma. Vsa družina ni bila zelo zdrava. Manjkalo ji je dobre hrane, solca, veselja in — zraka.

Po njegovi smrti je ravnatelj-stvo tovarne obravnavalo ta primer. En ravnatelj je bil mne-nja, da je treba dati vdovi ne-kaj podpore. Generalni ravnat-elj je pobijal to misel.

— "Knjigovodja Peter" — je dejal prvi od obeh gospodov — "je dvaj-set let delal za tovarno. Bil je vzoren nameščenec. Zaslužil je tisoč frankov mesečno, ko je umrl. Ne upam si predlagati vi-soke podpore za njegovo vdovo. Družina rajnega je popolnoma brez sredstev. Prosim ravnat-eljstvo, da naj da vdovi trime-sečno plačo, torej tri tisoč fran-kov, da more plačati pogreb in da bo imela še nekaj za prve te-dne."

Generalni direktor je hladno odgovoril:

— "Obžalujem, da ne morem pri-trditi temu predlogu. Tovarna ima štiri tisoč delavcev in name-ščencev. Pri takem številu so seveda pogosti smrtni primeri. Zato pa ne smemo napraviti s ta-ko podporo precedenčnega prime-ra. To bi pomenilo finančno obremenitev podjetja."

S toplim glasom, da skoro raz-vneto je dejal drugi gospod:

— "Vendar prosim gospode, naj upoštevajo to, da po zakonu pri-pada odpuščnemu nameščencu trimesečna plača. Do tega bi

Tudi za lisico bo nekoliko počakal, potlej ji bo pa rekel, da je prihranil pri avtomobilu ali kaj podobnega.

Neprijetnega občutka se pa ni otreseel, kakor je upal. Niti najmanjšega zadovoljstva ni občutil, kadar se je sestal s Su-setto. Ona pa ni mogla razumeti te nenadne spremembe.

— Kaj ti je? Nič več me ne ljubiš!

— Kako da te ne bi, dragica! — — To praviš kakor 'amen' po očenašu. Ali sem se ti zamerila? —

— Ne. — To je trajalo tako dolgo, dok-ler lepega dne ni zaloputnila vrat in odšla od njegovega sta-novanja.

— Dovolj mi je tega! Tako me gledaš, ko da bi koga ubila. Če misliš kuhati jezo, jo kuhaj brez mene. —

Ni je zadrževal. Čakala je pisma ali telefon-skega poziva. Ničesar ni doča-kala. Preveč je bila ponosna, da bi se prva uklonila. Niti jokala ni dosti.

Paul ni kupil avtomobila. O-ženil se je. Oženil se je z eno ti-stih deklet, ki mu jo je namenila mati. Sorodniki so govorili: — Kako pameten mladenič! Do tridesetega leta si je prihranil že sto tisoč frankov! —

imel on pravico, če bi ga odpu-stili radi nesposobnosti za na-daljnje opravljanje službe. Nje-gove družine ne smemo kazno-vati zato, ker je mož umrl prej, preden smo mu odpovedali."

Generalni direktor je napravil nejevoljen obraz, ker ni trpel ugovarjanja. Rekel je:

— "Smrt po zakonu prekine služ-beno razmerje in s tem smo mi prosti vsake obveznosti. Poleg tega moram pripomniti, da je bil knjigovodja Peter že tri mesece za delo nesposoben, a mi smo mu izplačevali polno plačo v upanju, da bo ozdravel. Torej smo bili zelo dostojni."

Petrov zagovornik ga je še branil:

— "Saj je vendar revež dvajset let delal za nas."

Generalni direktor je postal nestrpen in odgovoril z rezkim glasom:

— "Industrijsko podjetje ni do-brodelni zavod. Predlog mojega kolege kaže sicer njegovo dobro srce, toda v bistvu ni nič druge-ga kakor podzavesten socialni boljševezem. Zato ne morem pri-stati na predlog gospoda kolege."

Drugi ravnateljji so molčali. Zagovornik vdove je moral utih-niti.

Vendar je generalni direktor bral iz oči tega ravnatelja, kaj misli o njem, in to ga je jezilo. Morda ga je bilo tudi sram, da bi obveljal kot stiskač. Zato je drugi dan prijazno nagovoril svo-jega kolego in mu dejal:

— "Dragi prijatelj, o vašem pred-logu sem še potem razmišljal. Veseli me, da vam morem spo-ročiti, da vam le moremo nekol-i-ko ustreči. Našel sem namreč način, kako pomagati vdovi. To-varniški nameščenci so napravili zbirko. Nabrali so 2,500 fran-kov. No, pa za toliko ni treba

imel on pravico, če bi ga odpu-stili radi nesposobnosti za na-daljnje opravljanje službe. Nje-gove družine ne smemo kazno-vati zato, ker je mož umrl prej, preden smo mu odpovedali."

Generalni direktor je napravil nejevoljen obraz, ker ni trpel ugovarjanja. Rekel je:

— "Smrt po zakonu prekine služ-beno razmerje in s tem smo mi prosti vsake obveznosti. Poleg tega moram pripomniti, da je bil knjigovodja Peter že tri mesece za delo nesposoben, a mi smo mu izplačevali polno plačo v upanju, da bo ozdravel. Torej smo bili zelo dostojni."

Petrov zagovornik ga je še branil:

— "Saj je vendar revež dvajset let delal za nas."

Generalni direktor je postal nestrpen in odgovoril z rezkim glasom:

— "Industrijsko podjetje ni do-brodelni zavod. Predlog mojega kolege kaže sicer njegovo dobro srce, toda v bistvu ni nič druge-ga kakor podzavesten socialni boljševezem. Zato ne morem pri-stati na predlog gospoda kolege."

Drugi ravnateljji so molčali. Zagovornik vdove je moral utih-niti.

Vendar je generalni direktor bral iz oči tega ravnatelja, kaj misli o njem, in to ga je jezilo. Morda ga je bilo tudi sram, da bi obveljal kot stiskač. Zato je drugi dan prijazno nagovoril svo-jega kolego in mu dejal:

— "Dragi prijatelj, o vašem pred-logu sem še potem razmišljal. Veseli me, da vam morem spo-ročiti, da vam le moremo nekol-i-ko ustreči. Našel sem namreč način, kako pomagati vdovi. To-varniški nameščenci so napravili zbirko. Nabrali so 2,500 fran-kov. No, pa za toliko ni treba

imel on pravico, če bi ga odpu-stili radi nesposobnosti za na-daljnje opravljanje službe. Nje-gove družine ne smemo kazno-vati zato, ker je mož umrl prej, preden smo mu odpovedali."

Generalni direktor je napravil nejevoljen obraz, ker ni trpel ugovarjanja. Rekel je:

— "Smrt po zakonu prekine služ-beno razmerje in s tem smo mi prosti vsake obveznosti. Poleg tega moram pripomniti, da je bil knjigovodja Peter že tri mesece za delo nesposoben, a mi smo mu izplačevali polno plačo v upanju, da bo ozdravel. Torej smo bili zelo dostojni."

Petrov zagovornik ga je še branil:

— "Saj je vendar revež dvajset let delal za nas."

Generalni direktor je postal nestrpen in odgovoril z rezkim glasom:

— "Industrijsko podjetje ni do-brodelni zavod. Predlog mojega kolege kaže sicer njegovo dobro srce, toda v bistvu ni nič druge-ga kakor podzavesten socialni boljševezem. Zato ne morem pri-stati na predlog gospoda kolege."

Drugi ravnateljji so molčali. Zagovornik vdove je moral utih-niti.

Vendar je generalni direktor bral iz oči tega ravnatelja, kaj misli o njem, in to ga je jezilo. Morda ga je bilo tudi sram, da bi obveljal kot stiskač. Zato je drugi dan prijazno nagovoril svo-jega kolego in mu dejal:

— "Dragi prijatelj, o vašem pred-logu sem še potem razmišljal. Veseli me, da vam morem spo-ročiti, da vam le moremo nekol-i-ko ustreči. Našel sem namreč način, kako pomagati vdovi. To-varniški nameščenci so napravili zbirko. Nabrali so 2,500 fran-kov. No, pa za toliko ni treba

imel on pravico, če bi ga odpu-stili radi nesposobnosti za na-daljnje opravljanje službe. Nje-gove družine ne smemo kazno-vati zato, ker je mož umrl prej, preden smo mu odpovedali."

Generalni direktor je napravil nejevoljen obraz, ker ni trpel ugovarjanja. Rekel je:

— "Smrt po zakonu prekine služ-beno razmerje in s tem smo mi prosti vsake obveznosti. Poleg tega moram pripomniti, da je bil knjigovodja Peter že tri mesece za delo nesposoben, a mi smo mu izplačevali polno plačo v upanju, da bo ozdravel. Torej smo bili zelo dostojni."

Petrov zagovornik ga je še branil:

— "Saj je vendar revež dvajset let delal za nas."

Generalni direktor je postal nestrpen in odgovoril z rezkim glasom:

— "Industrijsko podjetje ni do-brodelni zavod. Predlog mojega kolege kaže sicer njegovo dobro srce, toda v bistvu ni nič druge-ga kakor podzavesten socialni boljševezem. Zato ne morem pri-stati na predlog gospoda kolege."

Drugi ravnateljji so molčali. Zagovornik vdove je moral utih-niti.

Vendar je generalni direktor bral iz oči tega ravnatelja, kaj misli o njem, in to ga je jezilo. Morda ga je bilo tudi sram, da bi obveljal kot stiskač. Zato je drugi dan prijazno nagovoril svo-jega kolego in mu dejal: